

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертация на тема:

ВЛИЯНИЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ СТИЛОВЕ ВЪРХУ ИНТЕГРАЦИЯТА НА ЮНОШИ В УЧИЛИЩНА СРЕДА

Автор: Естер Бехор

**докторант самостоятелна форма на обучение към Катедра
„Психология“ във ВСУ“Черноризец Храбър**

за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

**Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни
науки, Професионално направление: 3.2.Психология**

Докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Получени материали: дисертационен труд, автореферат

Научни ръководители

Доц. д-р Даниела Карагяурова

Доц. д-р Мария Петрова

1. Актуалност на разглеждания в дисертацията научен проблем

Представеният за рецензиране труд несъмнено попада в изследователския профил на педагогическата и възрастовата психология, наситена с много постижения, но и с много дискуссионни и все още нерешени въпроси. Точно този научен статут генерира изключителната проблемност на някои теми, сред които тази за резкия спад както на родителския авторитет, така и на нивото на образование през последните десетилетия в западния свят.

Темата е актуална, защото е свързана с предизвикателството да се търси аргументиран отговор както за подрастващите в прехода, така и на техните родители. Този отговор иманентно съдържа анализ на социалното и емоционално развитие, който може да бъде особено значим за развитието на юношата и да повлияе на неговото цялостно израстване. От друга страна, значимостта се обуславя и от недостига на научни изследвания, които се занимават с проблемите на обучението на образователните екипи за работа с подрастващите и техните родители.

Изследователският фокус е актуален, интересен и категорично дисертабилен. Несъмнено, заявката откликва на злободневен за времето ни образователен и социален проблем, различен в специфичния ракурс на насочването на вниманието на родителите към това, през което преминава детето им в прехода към зрелостта и проявяването на разбиране и съпричастност към проблемите, с които се сблъсква.

2. Данни за докторанта

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка към катедра “Психология” при Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”. Професионалният опит на Естер Бехор е обвързан с помагача дейност като фасилитатор на група, образователен съветник в гимназия и терапевт на семейства и двойки в Центъра за родителска подкрепа в община Ашдод, Израел.

Авторката е коректен и прецизен изследовател, който успява да верифицира опита си в работата в училищна среда с полезен научен продукт, осигуряващ инструмент за практическа работа.

Депозиранията документация е изрядна и отговаряща на всички критерии по смисъла на процедурата за провеждане на настоящата защита. Информацията от автобиографията на Естер Бехор свидетелства за един

постепенно и достойно вървян път за професионална реализация в областта на психологията.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е с цялостен обем от 216 страници и съдържа 10 фигури и 9 таблици. Текстът е концептуализиран в увод, три основни глави, структурирани в подглави, заключение, изводи и препоръки, както и набор от 5 Приложения, илюстриращи методическия инструментариум, обезпечил реализацията на емпиричното изследване. Библиографската справка включва 175 специализирани източника на английски език.

Преценявам теоретичната база на разработката като академична, адекватна на проблематиката и достатъчно иновативна. Синтезирано и интелигентно, уводният текст много добре разкрива мотивацията и замисъла на изследователските усилия на докторанта и необходимостта от по-задълбочено проучване за значението на родителския статус (стилове) и ролите в семейството при отглеждането на децата.

Ясно формулираните цел, задачи и водещи хипотези на цялостния дисертационен труд още в началото формират очакване от страна на читателя действително да научи повече относно ролята на образователната система, която следва да предвиди всички пропуски, които произтичат от социално-икономическия произход на учениците, за да се даде възможност на всеки ученик да развие и реализира своите социални и емоционални способности в училище. Свеждането до минимум на социално-икономическите пропуски би довело до увеличаване на постиженията и би дало възможност за социална мобилност. По този начин ще се подобри и моралният имидж на образователната система.

Програмата за интервенция е изградена от изследователя така че образователният персонал и родителите да могат да споделят гледните си

точки. Основният метод, който се приема за ефективен е разговорът, който ще фокусира вниманието върху начините за решаване на проблемите и преодоляването на комуникативните дефицити.

Първата основна глава има аналитико-интерпретативен характер, разкриващ ефектите от родителския авторитет и поставянето на граници върху поведението и емоциите на децата, детерминантите на родителския авторитет и видовете родителски стилове.

Естер е разчела не само правилно, но и задълбочено логиката на утвърдени в социалните науки подходи за обяснение на прехода от началното училище към прогимназията. Анализът на теориите за периодизацията на развитието се отличава с комплексност, умело постигната посредством разкриване на сходствата и различията във визията на биологичните, психологичните, био-социалните и системните модели – с детайлизирано представяне на техните разновидности.

Логичният извод от анализа, представен в първа глава е необходимостта от създаването на програма, която да се фокусира върху професионалната намеса, ориентиране към повишаване на уменията на учениците, за да се постигне положителна промяна в управлението на социалната интеграция на подрастващите чрез верифицирането на уъркшопа като адекватен методически инструмент.

Определено считам, че теоретичната рамка на дисертационния труд обогатява модела на изследването, завишавайки евристичния му потенциал. Оценявам тази систематична концептуализация като принос към теорията, практиката и методиката на в психологичната наука.

Втората основна глава представя работата на докторанта по извършеното емпирично изследване с обект тийнейджъри на възраст 12-15 години, 100 родители и 12 учители.

Проучването използва интегрирани качествени и количествени методи, за да опише и изследва различните родителски стилове в израелското мултикултурно общество и неговите възможни ефекти върху поведението на подрастващите.

Изследователският инструментариум включва въпросници, интервюта, наблюдения и социометричен тест.

Изводът ми по отношение на методологията на емпиричното проучване е, че моделът на изследването е описан прецизно, детайлно и цялостно. Предметът, обектът, целта и задачите са недвусмислено и точно формулирани. Проверката на заложените хипотези е осъществена посредством адекватен методически инструментариум.

Третата основна глава верифицира приложен модел за психолого-педагогическа работа, свързана с родителския статус и роля като фактор на социалната интеграция. Разграничена и коментирана е ролята на родителските стилове на възпитание през фокуса на културното разнообразие, степен на образование, осъзнатост, ценности и религиозни вярвания. Акцент е поставен върху постмодерността и бързия напредък на технологиите, които също влияят на традиционната семейна институция.

По отношение на качествените и количествените качества на дисертационния труд считам, че дисертантката е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл.24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените публикации са свързани с темата на дисертацията и демонстрират изследователска ерудиция. Авторефератът синтезирано и точно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Считам че по отношение на процедурата и качеството на представената научна продукция не се регистрират нарушения.

Дисертационният труд е оригинална научна разработка с несъмнени достойнства.

4. Научни приноси

Като приемам приносите, формулирани от докторантката, намирам основание да акцентирам върху най-значимите:

1. Аналитично е систематизирано психологичното познание по темата за изследователските перспективи и подходи към родителските стилове, родителския статус и роля, както и механизмите им на функциониране.

2. Категориално и понятийно са прецизирани множеството личностни и социални фактори за ефективно възпитание.

3. Посредством идентифициране на проблемните причинно-следствени връзки, обуславящи типичния социалнопсихологически профил на тийнейджърите и поведението в тази възраст, както и спецификите, присъщи на съвременното израелско общество, задълбочено е разработена феноменологията на юношеството като особен етап на личностното развитие .

4. Коректно е конструиран дизайнът на емпиричното проучване, смислено аргументиран и адекватно апробиран с подходящо подбрана методика за осъществяване на организацията и провеждането на изследователските процедури.

5. Демонстриран е професионално формиран висок потенциал при прилагането на диагностичния инструментариум за проверка на заложените хипотези, което е индикатор за постигната научна компетентност от страна на докторанта.

6. Като най-креативен аспект и ценен принос към приложната страна на психологичното познание приемам предложения творчески конструиран модел за иновативни практически решения на основните проблеми на социалната адаптация и интеграция на подрастващите при прехода им от един жизнен етап към друг.

3. Бележки, въпроси, препоръки.

С цел популяризиране на дисертационния труд, препоръчвам той да бъде издаден като книга, тъй като ще бъде полезен за широк кръг специалисти в сферата на психология на развитието и педагогическата психология.

Заклучение.

На основата на гореизложения анализ на дисертацията на Естер Бехор на тема **„ВЛИЯНИЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ СТИЛОВЕ ВЪРХУ ИНТЕГРАЦИЯТА НА ЮНОШИ В УЧИЛИЩНА СРЕДА”**, давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка за труда и убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Естер Бехор, докторант към Катедра **„ПСИХОЛОГИЯ“** във ВСУ **„Черноризец Храбър“** **образователната и научна степен “доктор”** в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология – Педагогическа и възрастова психология.

23.06. 2022 г.

Подпис:

гр. В.Търново

/проф.д-р/ Велислава Чавдарова

